

PÖSTYÉNI PÖSTYÉNER ZEITUNG UJSÁG

Műfajtái díjak:

Egész évre 14. — kor:
Félévre 7. —
Negyedévre 3.50 —
Egyes szám ára —.30 —

Társadalmi, szépirodalmi és közgazdasági hetilap.

Telefon 43.

Megjelenik hetenkint egyszer
hétfőn este.

Szerkesztőség és kiadóhivatal

Erzsébet-út 29. szám.

Vidéki ujságírás.

Pöstyén, február 2.

A vidéki ujságíró és a vidéki ujság helyzete lényegesen elüt a fővárositól. A fővárosi ujságíró magasabb nézőpontból foghatja fel a hivatását, mert nem él azon személyek között, akikkel a tolla foglalkozik. Mert mi kára vagy baja lehet abból, ha szigorú kritikát mond a kormány tagjairól, a főkapitányról, a főpolgármesterről, vagy akár milyen országos potentátról? A privát életben a legkritikább esetben van csak érintkezése a főváros, vagy az ország uraival s így nem kell tartania attól, hogy a kávéházban, a kaszinóban, vagy a társaságban ferde szemmel nézik. A vidéki ujságírónak ezerszerre több személyi tekintettel kell lennie, a mikor az ujságot írja, ha kerülni akarja az összetűzést, konfliktusokat s egyéb kellemetlenségeket. Szólj igazat s betörök a fejed. Ezt a közmondást mintha a vidéki ujságíróra csináltak volna.

Aki becsületes ujságíró és hivatásának nemességét átérzi, aki harcossá az igazságnak, az nagyon sokszor nem lehet tekintettel személyekre, mert épen a közérdek, amelynek szolgálatában

áll, követeli meg, hogy bizonyos személyeknek nem tetsző eseményeket vagy kommentárokat írjon meg. Kislelkű, rövidlátó ember az, aki emiatt fordul az ujságíró és az ujságíró ellen, aki ilyen esetekben nem egyéb, mint az ítélő közvélemény végrehajtó közege. Hiszen épen abban áll az ujságíró közzükségletet kielégítő, magasztos közege, hogy ellenőrizze a társadalom vezetésére hivatott emberek működését és azt érdeme szerint dicsérje vagy rosszalja. Gondoljuk csak meg, hogy micsoda elfajult viszonyok kapnának lábra mindenfelé, hivatalokban, közintézményeinknél és a társadalomban, ha itt nem állna őrző cherubként a közvélemény ítélőszéke, a vidéki és a fővárosi sajtó. Ezért képezi alkotmányos életünknek egyik alapvető momentumát a sajtószabadság, amelyet a szabadságnak minden igaz barátja védelmez, dacára annak, hogy itt is, ott is merülnek fel visszaélések a sajtó terén. De ezeket a visszaéléseket nem szabad kivételes szigorral elbíralni, mert hiszen gyarló emberi intézmény a sajtó is, amelynek megreformálása ép azért folyamatban van. Minden országnak és minden város közönségének olyan sajtója van, amelyet megérdemel. Ez az

egész világon elismert igazság.

Gondolják meg ezt a mi ellenségeink és mindazok, kik bármi okból neheztenek az ujságíróra. Amikor mi a közérdeket védelmezzük, akkor nem lehetünk tekintettel minden irányban, mert hiszen ha mindenkit csak dicsérni fogunk, ha minden rosszat, károsat és szennyeset elhallgatunk, akkor mindenki tudni fogja rólunk, hogy csak dicséretekből és hazugságokból élünk s lapunkat a kutya se fogja olvasni.

Igazmondással a sajtó sohasem üt sebet a társadalom testén. Valamint a büntetőbiróság sem art a társadalomnak a büntető ítéleteivel. A sajtó hatalmával való visszaéléseknek legszigorubb bírái a tisztességes ujságírók akik Istennek hala meg, a tulnovomnál is nagyobb többségben vannak Magyarországon. Ezért elfogult és rosszmájú ember az, aki a magyar sajtót az itt-ott felburjánzó salakjával azonosítja.

A sajtónak két főfeladata van: az egyik a közügyet érintő, a másik a közönséget érdeklő események regisztrálása, igaz hű megvilágítása. Tetjük ezt a múltban és tenni fogjuk a jövőben, bármennyire is ne tessék ez egyeseknek, mert ezt így kívánja egyedüli irányítónk: a közérdek.

Hópehely.

Ita: báró Bánffy Farkasné.

Január vége, még hull a hópehely,
A kályha mellett van a legjobb hely.
Didergő testü öreg emberek
Ott mindenekért kárpótlást lettek.

Hagyjátok őket lázas ifjak,
A jelen nekik többé mit sem ad,
A hosszú esték csendes magánya
Legyen az övük álmodozásra.

Tavasznak, nyárnak, minden öröme
Előttük lebeg, szinompát öltve
S bár rajzolódik milliószor a kép,
A valóságban elmosódott rég.

A mindenségben fájó suttogás,
Óh! érzitek-e? itt az elmulás,
Mert jönni fog, a minék jönni kell
S ránk borul a hófehér lepel.

A magyar fürdők multjából

— Prof. Nékám Lajos dr. —

Priscos Rhetor említi, hogy a hunok nagyon szerettek fürödni. Volt egy syrmiai foglyuk, akinek egyedüli feladatát fürdők építése képezte (Balnei architectus).

A magyarok tőlük örökölték ezt az előszeretettel. Különböző gyógymódjaik között igen jelentékeny szerep jutott a fürdőknek. Kezdetben babonás hókusz-pókusszal történt az alkalmazásuk. Igen divatosak voltak a jegenye, a fűzfa, a fekete körtefa leveleiből s különböző füvek keverékéből készült fürdők. Egy másik, szintén nagy gráciában állott fürdőnek, ezek voltak az alkatrészei: vakond-domb, gólyafészkek, hangyaboly, tyuktojás három különböző szemétdombról vett szeméttel, kilenc vödör víz stb.

Bőrbajok ellen Fekete a következő eljárást említi: Egy régi edénybe hétféle gabonát tettek s azt összevegyítették a beteg tagok mosására használt szappan-vízzel és egy kevés kenőccsel. Azután kivitték a keresztuttra s földhözvágták, szigorúan ügyelve, hogy az edény tartalma a négy világtáj felé szétfolyjon. Ha valaki belép ebbe a piszokba, megbetegszik, ami ellen az a védekezési

mód, hogy egymásután háromszor gyorsan kiköp.

A szerzetesek eleinte megtiltották a fürdözést, de már Szt. Benedek († 542) és Szt. Caesarius († 543) nemcsak hogy megengedték, hanem a kolostorokat és kórházakat előszeretettel olyan helyeken emelték, amelyek közelében meleg források voltak. Ahol ezek hiányoztak, a konyha mellett fürdőszobát rendeztek be.

A pécsváradi xenodochiumhoz Szt. István 1015-ben négy ápolót és hat fürdőmestert rendelt ki és 400 évvel később, 1391-ben Bonifacius pápa egy Erdősi Imre apáthoz címzett levelében elrendeli, hogy ez a szám semmi körülmények között se korlátoztassék.

I. Gejza Esztergomban fürdőt építtetett „cum aqua quasi acida“. Szt. László 1082. négy „calefactores stubae“-ról tesz említést. II. Endre Buda határát „inter Budam et calidas aquas“ ásatja. IV. Albert idejében említetnek „balnea in Jeurino sita“, „balnea communia in Strigonio“, „fons scaldus caturiens“ „hospites nostri de Füzeg Thu (Füzítő) ad calidam aquam“ (1269). V. István eltörli a fürdők tizedszolgáltatási kötelezettségét: stubas dicare non debeant ullo modo (1270), amit II. Ferdinánd 1635-ben újból megerősít.— III. Endre a podolini

Mégegyszer a járásbiróság.

Pöstyén, február 2.

A Pöstyéni Ujság egyik közeli számában vezető helyen foglalkoztunk a járásbiróság ügyével. Mint már annyiszor, azúttal is kimutattuk, mennyire fontos, szinte létérdeke Pöstyénnek a járásbiróság. Ráműtöttünk a veszélyre, mely a késedelembe rejlik, amennyiben illetékes helyről vett értesüléseink szerint a kilenc új járásbiróság felállításáról szóló törvényjavaslat betérjesztése már csak napok kérdése s ha ügyünket a betérjesztés előtt nem sikerül nyelbűntni, akkor az el van veszve, évtizedekre el van temetve. Az utat is megmutattuk, melyen haladnunk kell, ha a járásbiróságot őszintén óhajtjuk. Felhívtuk az erre első sorban illetékes tényezőket, hogy hívassák egybe a képviselőtestületet s ott terjesszék elő az ügyet.

Nos hát, mindebből nem lett semmi. A bölcs kupaktanács, mely máskor a fő növést is hallja, most behúzta szabályozható fülének cimpáit. A közönség, mely mohón leste a képviselőtestület összehívását, csalódásában hozzánk fordult. Nap-nap után kapjuk a felszólításokat, hogy ne engedjük az ügyet, tegyünk, cselekedjünk, velünk van mindenki, aki Pöstyén javát őszintén óhajtja, felvirágoztatását igazán szívén hordja.

A felhívásnak engedve, elhatároztuk, hogy a következő beadványt — több képviselőtestületi tag aláírásával ellátva — intézzük az előljáráshoz:

Tisztelt községi Előljáráshoz!

Pöstyén polgárságának régi óhaja, hogy itt járásbiróság létesíttessék. Tekintettel arra, hogy a dolog most aktuális, amennyiben a közeljövőben kilenc új járásbiróság felállítása van tervbe véve, tisztelettel kérjük a képviselőtestületet rendkívüli közgyűlésre sürgősen egybehívni és annak egyetlen tárgyalási pontjául a járásbiróság ügyére vonatkozó határozathozatalt kitűzni.

A képviselőtestület elé terjesztendő indítványunk ez:

Tisztelt Képviselőtestület! Az igazságügyminiszter úr legközelebb több járásbiróság felállításáról szóló törvényjavaslatot fog az ország törvényhozó testületéhez betérjeszteni. A sok reflek-

táns között — amint ez tudvalevő — Pöstyén is szerepel. Ámde míg más községek — tudatában azoknak a megbecsülhetetlen, főleg gazdasági előnyöknek, melyek egy járásbiróság felállításával járnak — minden lehető elkövetnek, hogy a tervezett bíróságok egyikét megkapják, addig minálunk Pöstyénben, ha történetek is lépések ebben az irányban, nem voltak alkalmasak arra, hogy ezt a mindnyájunkat közlelő érintő, nagyfotosságu ügyet győzelemre vigyék.

Eredményt csak az esetben várhatunk, ha a miniszternek konkrét ajánlatot teszünk. Ép ezért indítványozzuk:

mondja ki a képviselőtestület, hogy az esetre, ha illetékes helyen hajlandók Pöstyénnek járásbiróságot adni, a képviselőtestület kész, a bíróság céljainak megfelelő épületről — minden ellenszolgáltatás nélkül — gondoskodni.

Ha a képviselőtestület ezt az indítványt a magáévá teszi, ami iránt nem lehet kétség, mert hisz az a csekély áldozat, amelyet ezzel hozunk, busásan megtérül a járásbiróság felállításával föltétlenül beálló gazdasági renaissance révén, a legközelebbi és legsürgősebb teendő, hogy ennek a határozatnak hiteles másolatával kezünkben újra felkeressük a minisztert, akinek a dolgok illetén alakulata után alig lehet, és reméljük, hogy nem is lesz kifogása a pöstyéni járásbiróság ellen.

HIREK.

Előléptetés. A m. k. kereskedelemügyi miniszter Hirschler Gusztáv m. k. posta- és távirafelügyelőt, a pöstyéni m. k. posta- és távirahivatal vezetőjét a VIII. fizetési osztály II. fokozatába léptette elő.

Az új postapalota előmunkálatai. A multhéten ittjárt a pozsonyi kerületi műszaki felügyelőség két kiküldöttje Dénes Miksa műszaki tanácsos és Hofmann Antal kerületi épít. felügyelő, hogy a postahivatal áthelyezésével szükségessé váló új távirda- és távbeszélő központ költségeiről tájékozást szerezzenek. A költségvetést még e hó folyamán fogják a miniszteriumhoz betérjeszteni.

Merénylet egy váltóór ellen. A pöstyéni 37. sz. váltóórnel csütörtök este

megjelent egyik ismerőse, egy vigvári jó módu gazda, aki egy üveg pálinkát hozott magával ajándékba. Alig hogy a váltóór megízlelte a pálinkát, annyira rosszullet, hogy orvosért kellett küldeni. Mig az orvos megérkezett, az ör állapot válságosra fordult. A legközelebbi vonattal beszállították a nagyszombati közközházba. Az orvos megállapította, hogy a pálinka erősen maró, lúgos méreggel volt keverve. A gazda állítólag szerelmes volt az ör feltűnően csinos feleségébe s hogy az asszony az övé lehessen, így akart megszabadulni törvényes riválisától.

Névmagyarosítás. Droczár Antal iratárnok Dallos-ra, Bacsik Pál fürdőigazgató-sági tisztviselő pedig Lendvai-ra magyarosította nevét. — Magyar nevet vettek fel azonkívül — két család kivételével — az összes fürdőalkalmazottak. A hazafias elhatározás még a FMKE közgyűléséről datálódik, amikor a közgyűlés emlékét megörökítő, a fürdő igazgatóinak kezdeményezésére az összes fürdőalkalmazottak beadták névmagyarosítás iránti kérvényüket.

Pöstyéni Szépitőegylet. A szépitőegylet vasárnap Frideczky Barna elnökléte alatt közgyűlést tartott, melyen az e célra kiküldött bizottság betérjesztette a módosított alapszabályokat. A közgyűlés a módosításokat elfogadta s megbizta az elnökséget, hogy azokat mielőbb terjessze fel a belügyminiszterhez jóváhagyás végett. A gyűlésen igen sok panasz hangzott el az utak és utcák rendezetlensége és tisztatlansága ellen.

Vendégforgalom. Az elmúlt héten 33 fürdővendég lett a bizottsági irodában bejelentve és pedig 29 fürdővendég (13 munkáslak) és 4 átutazó. Október elseje óta összesen 841 idegen fordult meg Pöstyénben.

Sajtóper. Január 28-án volt a galgóczi kir. járásbiróság előtt a bizonyítás felvétele abban a sajtóperben, melyet Antal István a villamos telep vezetője indított Schulz Miksa takarékpénztári könyvelő ellen sajtó utján elkövetett rágalmazás miatt. Az inkriminált cikk, mint ismeretes, a Pöstyéni Ujság nyíltérben jelent meg. Schulz Miksa terjedelmes bizonyítékait, melyekben — értesülésünk szerint — egy harmadik személy erősen kompromitálva van, írásban terjesztette be.

Új telefonvonal Pöstyén—Budapest közt. A pozsonyi m. k. posta- és távirafelügyelőség bekérte a helybeli postahivatal vezetőségétől a pöstyén—nyitrai telefonvo-

fürdőket odaajándékozta egy bizonyos Henricus-nak (1292). Róbert Károly 1309-ben a pozsonyi Szt. Antal kórház részére egy stuba balnearia-t épített, mely 1482-ig, a hussziták betöréseig fennállott. Nagy Lajos 1376-ban megengedi a nagybányaiknak, hogy fürdőket építhetnek: casas, fornaces, balnea aedificari. . . ac ea. . . conservandi habent potestatem.

A fürdéstől való tartozkodást a test sanyargatásának tekintették és szentéletű ember hírébe került, aki így élt. IV. Béla leányáról ismeretes az önsanyargatásnak ez a módja: raro balneis, rarissime unguentis, raro capitis lotionis utebatur. Egy másik királyleányunk Szt. Erzsébet a kitzingeni zárda főnöknő ismételt kérésére egyetlenegyszer belépett a kádba, de csak rövid ideig maradt benne: uno pede strepitum fecit in aqua ipsam huc et illuc movendo et dixit: Hic balneatum est.

A XV. századtól kezdve igen sok adatot találunk közönséges vizü (stuba, stuffae) fürdőházakról épügy, mint gyógyforrások használatáról. Bártfa, Selmező, Pozsony, Brassó és Nagyszében városok régi számadásai közt a városi fürdők bérletéről és javításairól számos adat foglaltatik, amelyekből nyilvánvaló, hogy még a legkisebb helységekben is voltak fürdők, sőt hogy utazások alkalmával sem kellett a fürdésről lemondani; így Mátyás király, mikor 1476-ban 700 hajóval csatába indult a török

ellen, a hajókon fürdőszobákat rendeztetett be: „und uff den Schiffen sint zu gericht stuben, kamern, batstuben“.

A fürdőmester reggelenként trombitaszóval jelezte a fürdő nyitását. A bécsi Stubenthof mellett hajdan egy fürdőház állott, melynek egyik vak ablakára rá volt festve egy kihajló Krisztus alak, amint trombitaszóval hívogatja a bécsieket a fürdőbe. A fürdőházak, legalább részben, el voltak látva öltöző-fülkékkel. Fürdés előtt a vendégek galyakkal ledörzsölték testüket, aztán bementek a gőzbe és amikor izzadásba jöttek lúgos főzetekkel mosták a fejüket. Férfiak és nők, apraja, nagyja, gazdagok és szegények együtt fürödtek, nagyobbára minden lepel nélkül.

Egyes fürdőkben egyáltalán nem voltak öltöző-fülkék. Podolinban igen egyszerű volt a beosztás: a polgárok nem tartották fürdőmestert, hanem ők maguk végezték felváltva annak teendőit. Az állapotok itt megfeleltek Hippolytus Guarinonius a híres stájer physicus leírásának: „Allein mit einem kurtzen leinen offt schleussigen und zerrissnen Badmantel, oder wie mans hier zu Land nennt, mit einem Badehr allein vornen bedeckt vnd hinden vmb den Rücken, Dieher vnd Füssen offen, vnd die ein Hand mit gebuer in dem Hindern haltend, von ihrem Hauss auss, vber die lang Gassen, bey mitten tag, bis zum Bad laufen?“

A fürdés élvezetének szegény és gazdag egyaránt hódolhatott, mert alig került valamibe. Egy közös terem néhány káddal, egy pár pad és öntőkanna volt az egész fürdőberendezés; a személyzet ingre vetkőzött leányokból állott. Hogy ebben nincs semmi túlzás, a nüdlingeni fürdő szabályzataiból állapítható meg: „Die Männer sollen angekleidet im Tauf teilnehmen, und nicht ihm Hemd, wie ein Bademädl.“

Mivel a fürdés rendszerint hosszú ideig tartott, lassan az evés-ivás is divatba jött a fürdőkben:

Aussig Wasser inne Wein
Lasst uns alle fröhlich sein (1588),
vagy Mátyus István szerint: „balneum est via ad cibum“ — a fürdő csak alkalom az evésre.

Később javultak a viszonyok, amennyiben a fürdőzők nem odahaza, hanem a fürdő közös fémében vetkőzöttek; egy 1550-ből való glottertha' rendelet előírja, hogy a férfiak nadrágjukat, a nők ingüket csak közvetlenül a kádbalépés előtt vethetik le.

Miután a fürdők különböző élvezeteket nyújtottak, népszerűségük mindjobban emelkedett. A borral való helyett divatba jött a fürdőrevaló (balnealia).

Hogy mindezen szokások nem csak Nyugateurópában, de minálunk is divatban voltak, kitűnik Edward Brown (1668-73) utinaplójából, aki Szklenón megfordított egy

nal forgalmára vonatkozó adatokat, amelyekre azért van szüksége, mert a nevezett vonal túlterhelése folytán (Vágújhely és Galgóc is használják a vonalat) egy másik, párhuzamos vonal építése vált szükségessé. Még röviddel ezelőtt nemcsak Nagyszombat, de — sürgős esetekben — Nyitra is lehetett innen Budapesttel beszélni. A pöstyén-nyitrai vonal fokozott forgalma folytán az igazgatóság ezen a vonalon betiltotta a Budapesttel való beszélgetéseket úgy, hogy most csak Nagyszombat keresztlapja Pöstyén — legtöbb esetben csak hosszas várakozás után — az összeköttetést a fővárossal. A nagy nyári forgalom gyors és kifogástalan lebonyolítása szempontjából az új vonalban igen üdvöset várunk a fűrdőhely.

Fürdővendégeink és a német császár. A német császár születésnapja alkalmából a multhéten fényes bankettet rendeztek a Thermiában az itt üdülő németek, melyen több magyar, svéd és amerikai vendég is résztvett. Vilmos császárt Kunz Ferencz kereskedelmi tanácsos köszöntötte fel. Azután a jelenvolt németek hódolótáviratot menesztettek a császárhoz.

Halálos végű lovaglás. Hulmann Ferencz, a moravai uradalom 17 éves örege hétfőn fát fuvarozott a „Jeleni jany“ csucsára. Hogy az utat visszafelé megrövidítse, lóhátra ült. Kengyel gyanánt egy vasláncot használt, amelybe egyik lábával ép abban a pillanatban akadt bele, amikor a ló megbokrosodott s levetette hátáról. A megvadult állat Hulmann több kilométer távolságon át magával vonszolta s mikor már bent a faluban járólóknak sikerült az állatot megfékezni, Hulmann összeroncsolt testtel, holtan terült el a földön.

Nemes példa. A fürdőigazgatóság az új esztendőben azzal lepte meg hivatalnokait, hogy fizetésüket az egész vonalon tetemesen felemelte, ami annál nagyobb elismerést érdemel, mert egy nem épen fényes mérleggel zárult üzletév után lőrtént a javítás, spontán elhatározással, anélkül hogy ezt a hivatalnoki testületnek — mint sajnos a legtöbb helyen — kikellett volna kinyerálnia. Sok ily főnököt derék magántisztviselőinknek!

Az első hónap. A villamtelep zárgondnoka most terjesztette be a községhez működésének első hónapjáról szóló számát 2800 korona összegben. A horribilis számla onnan ered, hogy az előjáróság

annak idején nem egyezett meg a zárgondnokkal fix összegben, hanem abban állapodtak meg, hogy a díjazást a gondnok méltányosságára bízzák. Nos hát ez a „méltányosság“, ha a gondnoki stallum eltart egy esztendőig — amitől isten óvja ezt a szerencsétlen községet — csekély 30000 koronánkba fog kerülni, feltéve persze, hogy a gondnok úr nem hiva a progresszióknak, mert különben még oda fejlődhetnek a dolgok, hogy a Hazai helyett majd a község ellen fogják a csődöt megnyitni.

Házasság. Wincze Ferencz a volt Birkhofer-féle fodrászterem tulajdonosa, ma délután tartotta esküvőjét Felczán Juliskával Felczán Nándor épület-lakatos leányával Galgóczon.

Felhívás. A Felvidéki Magyar Írók és Ujságírók Szövetségének Liptószentmiklós-on tartott közgyűlésén egyhangulag határozatba ment, hogy a Szövetség a felvidéki ujságok révén gyűjtést indít a turóczi-szentmártoni Magyar Kulturház megteremtésére. A gyűjtésre a Pöstyéni Ujságot is felkérték, aminek annál nagyobb készséggel felelünk meg, mert ezzel oly hazafias kötelességet vélnünk teljesíteni, mely a magyarságnak új erőforrást nyit a tót nemzetiségi aknamunka főfészkében. A magyarság mentésének megépítéséhez a legcsekélyebb adományt is köszönettel fogadja a Pöstyéni Ujság.

Közgyűlés. A vörös kereszt egyesület pöstyéni fiókja tegnap délután tartotta közgyűlését. A közgyűlésen folyó ügyeket tárgyalta.

Erdei szalonka januárban. Ritka falat került a multhéten Skublics József földbirtokos asztalára. Erdei szalonka volt a ritka pecsenye, melyet egy verbói asszony hozott be a piacra. A madarat egy vadászó lötte a verbói határban fekvő erdőben.

A'arcosbal. A Pöstyéni Sakk- és Karambolkör szombaton f. hó 7-én álarcosbált rendez. Belépődíj személyenként egy korona.

Táncestély. A Pöstyéni Szépitőegylet választmánya multhéten tartott ülésén elhatározta, hogy az egylet pénztára javára táncestélyt rendez. Az estély február második felében lesz megtartva.

Feljelentés egy nyomdász ellen. Brück Gyula vágújhelyi nyomdász ellen a pöstyéni nyomdatulajdonosok feljelentést adtak be tiltott házalás miatt. Brück úr szólnán minden második nap átrándul Pöstyénbe s végigháza a kereskedőket, hivatalokat, sőt magánosokat is, akiktől a legkülömbözőbb nyomdai megbízásokat elvállalja oly áron, amelyek messze alul maradnak a tisztességes verseny határain. Ezzel természetesen arányban áll a munka kivitele is. Miután Brück házalása a megrendelések gyűjtéséről szóló törvény intézkedéseibe ütközik és az itt adót fizető s egyéb közterhekben osztozkodó nyomdászok érdekeit is mélyen sérti, a helybeli nyomdatulajdonosok feljelentették a főszolgabírónál, aki f. hó 6-ra tűzte ki ebben az ügyben a tárgyalást. — Brücknek, akit hasonló deliktumok miatt már másutt is felelősségre vontak, azzal szokott védekezni, hogy ő nem nyomtatványok megrendelése céljából keresi föl a közönséget, hanem sósborszesszel házal. S tényleg szokott is magával hordani egy-két üveg sósborszest, hogy tettenérés esetén kijuthasson a csávából. Am ez egyszer aligha fogja hasznát vehetni szokott trükkjének, mert számos tanu van rá, kereskedők, vendéglősök stb., akiket nyomtatványok megrendelése végett keresett fel.

Szalavszky Gyula ünneplése. A vágjobbparti és alsódudvágyvölgyi armentesítő és belvízvezető társulat 25 éves fennállása alkalmából f. é. február 12-én délelőtt 12 órakor Vágsellyén elnöke Szalavszky Gyula v. b. t. t. arcképének leleplezésével egybekötött ünnepi közgyűlést tart. A közgyűlés után 2 órakor Galántán az ottani társaskör nagytermében diszebed lesz.

Rendkívüli megyei közgyűlés. Nyitra vármegye törvényhatósági bizottsága e hó végén rendkívüli közgyűlést tart.

Fegyelmi egy főszolgabíró ellen. Craus István Nyitra vármegye főispánja különféle szabálytalanságok miatt Szabó Kál-

közös medencében, melyben férfiak és nők egymással vigadtak. A társaság mulattatására egy a tetőn elrejtett ember hirtelen beleugrott a vízbe, alámerült, a nők között élő kigyókat bocsátott szabadon s azokat aztán sorra szájába kapta.

Brown a stubnyai polgárokról is azt írja, hogy a fürdőben esznek-isznak, alsznak. A Privigye melletti „Boinitz“ fürdőben fiukat s lányokat látott együtt fürödni és Toilius (1700) szerint az asszonyok, akikkel a Nyitra partján találkozott, egy csöppet se szegyenkeztek. Előtte levetköztek és jelenléte dacára sans-géne megfürödtek. Volt közöttük nem egy, aki szépségével, bájaival még egy Priamust is tűzbe hozott volna, hát még őt, a talpig embert!!

A törökök betiltották a nőkkel való közös fürdést. Budán a Sárosfürdő volt a „szűzek feredője“, a Rudasfürdőben pedig kizárólag csak férfiak fürdölhettek, míg a németeknél továbbra is megmaradt a közös fürdő: „Mann und Weib in einer Badstubb nebeneinander“. Miután a török kitakarodott, a régi rend újból érvénybe lépett.

Townson, amikor 1793-ban Budán megfordult, tapasztalta ezt a nyugaton már rég felhagyott szokást. „Ich sah in einem gemeinsamen Bad junge Männer und Mädchen, Erwachsene und Kinder. Manche waren ganz nackt, andere feigenblattartig gekleidet. Doch lassen wir Gerechtigkeil walten: Damen sah ich nicht ohne Mantel,

obwohl sie kein Hemd an hatten; ein Teil der Herren trug Hosen, der andere nicht, je nach der Delikatesse des Geschmacks“. Egyes kivételes esetekben férfiak és nők külön-külön fürödtek. Így pl. Stubnyán a parasztnak és menyecskéiknek már a XVII. században külön-külön fürdők voltak, míg a többi osztály (nemesek, polgárok, koldusok, venerikus betegek és cigányok) közös medencében fürdött. Badenben (Bécs mellett) is ez volt a rend, ahol 9 osztály közül csak a zsidófürdőben volt meg az elkülönítés férfiak és nők között. Az asszonyok azonban ugylátszik nem igen vették zokon az elkülönítést; Wenner ugyanis, aki 1616-ban megfordult a fürdőn, ezeket írja róluk: „Die Weiber aber haben ihre Bäder absonderlich, auch darinnen ihren grössten Lust und Kurzweil...“

Divatban volt (és nem ártana, ha ezt a divatot felélesztenék) végrendeletekben a lelki üdvösség javára misék helyett fürdőalapítványokat tenni (Seelbäder). Ezen alapítványok nálunk is gyakoriak voltak s ingyen fürdésen kívül ellátást is kaptak az alapítványt élvezők; így többek között egy besztercebányai polgár Königsberger Mihály 1505-ben 80 forintot hagyományozott „den armen Leuten in das Bad Pier und Brot kauff...“

Természetes, hogy emellett a nagy népszerűség mellett, melynek a fürdők a XIV. és XV. században örvendtek, nem lehetett

ünnepély, melynek programjának „... megfürdőtése“ nem szerepelt volna. Sőt divatban volt, lakodalmak előtt (a mai táncszóarek helyett) fürdőigalmak megtartása, amelyek azonban idővel olyan orgiákká fajultak, hogy p. o. Braunschweigan és Regensburgban 1320-ban a tanácsnak kellett közbelépni. Megtiltották, hogy az ifjú párral egyidejűleg 24 fiatalemberrel és 8 leánynál többen fürdöhessenek! Igen különös szokás volt ez, majdnem oly különös, mint a mai béli decoile-ge!

A tivornyák, melyek a fürdőben mindjobban szokássá váltak, a fürdőutazásokat hozták divatba, mely annyira elharapódzott, hogy igen sok asszony a házassági szerződésben biztosította magának azt a jogát, hogy évente legalább egyszer fürdőre mehessen. A visszaérkezőkor az orvosnak ajándék dukált:

„Pring dein m Doktor etwas von Pad Lad yn zu Haus, es ist nit schad“.

Odahaza hetenkint egyszer fürödtek a polgárok és pedig tetszés szerinti napon, a pénteket kivéve: Es paden am mentag die truncken, Am afftermentag die reichen, Am mittwoch die witzigen, Am Donerstag die gryndig und lausig sind, Am Freytag die ungehorsamen, Am samsztage die hochuerttigen.

A Magyarországra vonatkozó adatokat Schwarz gyűjtötte nagy buzgalommal; gyűjteményéből álljon itt egynehány:

mán holicai főszolgabíró ellen elrendelte a fegyelmi vizsgálatot. A vizsgálatot Gyürky Geyza dr. vezeti.

Egyházi hírek. Szende Sándor manigai plebános január hó 22-én tette le a plebánosi esküt s vasárnap iktatták be ünnepelesen új állásába. — A Vágmagyarádra kinevezett Sztéklaics Nikodem helyére vigvári plebánossá Kubicza Cölestin volt borsói plebános neveztetett ki.

„Zur Pozsonyer Universitätsplatzfrage. (Letzter Appell an klaren Verstand und reine Vernunft).“ Ily című röpiratot küldtek nekünk Pozsonyból, melynek anonyim szerzője igen erős hangon kelt ki a Lanfrankoni-féle telkekre tervezett egyetem ellen. Az egyetemet — a röpirat szerint — vagy a Virágölgy-negyedben vagy a Szt. Genois-telkeken kell felépíteni. A kiáltvány így végződik: „Tiltakozunk legmélyebb megbotránkozásunk hangján, valónk minden szálával különösen az orvosi fakultás prosperitását veszélyeztető, a klinikákat szíven találó határozatok és egyáltalán a Lanfrankoni-temető-egyetem, mint a magyar kultúrának és magyar tudásnak a végeken méltatlan hirdetője ellen.“ (!)

Feltámasztott tót lap. Szakolczán, a tót nemzetiségi mozgalmak e nevezetes helyén, új tót lap indult meg Pokrok (Haladás) címen, amely egy megszünt ugyanoly nevű tót lapocskának a feltámasztása. Az új lap megnagyobbított terjedelemben és a „Tót mezőgazda“, „Iparosok Ujságja“ és „Kicsinyek Lapja“ című mellékletekkel hetenkint jelenik meg Blahó Pál dr. orsz. képviselő szerkesztésében.

A „Park Mozgó“ agilis igazgatója e héten két gyönyörű műsorral kedveskedik a mozgó közönségének. Szerdán a „Fekete gyémánt“, egy rendkívül izgalmas színes dráma (3 részben) kerül bemutatásra; pénteken a high-life műsor keretében: „Az Igazi“, társadalmi nordisk dráma (3 részben) és a „Szerelem hatalma“ c. vígjáték (2 részben) Frölich Elsa és Alstrup Károlylyal a főszerepben. Mindkét előadás rendes helyárrakkal. Jegyek előre válthatók.

A községek államsegélye. A községek képviselőtestületei országszerte rendkívüli közgyűléseken tárgyalják a községek állami segélyezésének ügyét. Mindenütt határozatba hozzák, hogy az állami feladatok teljesítéseért a községeknek a városok mintájára állami segélyezését kívánják és hogy ezt elérhessék, kérelmezési jogukat

együttesen gyakorolják. Miután a községek állami segélyezése csakis együttes akciónak lehet eredménye, a községek a mozgalom ébrentartására és a községek államsegélyének kiküzdésére egy magas színvonalon álló lapot teremtettek meg. a: Községek Lapját. A lap statisztikai adatgyűjtést folytat a községek állami segélyezése lehetőségének dokumentálása céljából. Ezek az adatok megdöbbentő képet mutatnak egyes községek terheiről. A lap különben a közélet legkiválóbb és legszámottevőbb képviselőit szövegezte meg a községek államsegélye ügyében, így a többek közt Kmety Károly egyetemi tanárt, Wekerle Sándor volt miniszterelnököt. A községek állami segélyezésének szükségességét és jogosága egyre jobban terjed a közvéleményben. A Községek Lapja állandó és folytonos agitációt folytat a mozgalom érdekében, a községek képviselőtestületei által hozott határozatokat összegyűjti, melyeket később megállapítandó időben memorandum kíséretében monstre deputáció útján fognak a községek a kormányhoz juttatni. A községek állami segélyezésének ügyét különben a jegyző egyletek is legközelebbi közgyűléseiken fogják tárgyalni.

— A „Délvidéki Kárpát Egyesület“ T. m. s. várról f. évi május hó 24-től, június hó 5-ig társas kirándulást rendez Olaszországba (részvételi díj 300 korona), és június hó 27-től július hó 7-ig Konstantinápolyba (részvételi díj 250 K). Részletes programot küld Erdélyi Gyula máv. tisztviselő Temesvárról. A kirándulásokon nem egyesületi tagok is részt vehetnek.

Sakk mesterek Pöstyénben.

Pöstyén, február 2.

A Pöstyéni Sakkör meghívására tegnap délután két kiváló fővárosi sakkmeister Breyer Gyula és Abonyi István érkezett Pöstyénbe, hogy erejét a helybeli sakkzókó egyre erősödő gárdájával összemérje.

A rendkívül érdekes torna délután öt órakor vette kezdetét a klub Metropolisz szállóbeli helyiségében nagyszámú közönség jelenlétében. Breyer mester játszott a klub 15 tagjával. A szimultán-játék, mely közel két óra hosszat tartott, örömdetes bizonyosságot szolgáltatott a pöstyéni játékosok szép haladásáról. Am nemzetközi mesterrel szemben meddőnek bizonyult minden igyekecs. A tornából Breyer került ki győztes-

ként, csupán Tolnaival nem birt s így ez a játszma remis maradt. Igen erősen tartotta magát — az utolsó pillanatig — Sajó dr., akinek a kibicek addig osztogatták a jó tanácsot, míg nemcsak a fejét, de a partiet is elvesztette.

A tornát ma este folytatják és pedig a következő beosztással: Sakkversek, elmondja Abonyi István; szimultán-előadás, tartja Abonyi István; táblanélküli szimultán-előadás, tartja Breyer Gyula.

Abonyi mester szíveségéből módunkban áll egyik ötletes sakkversét már most közreadni. Ime a poéma:

A varázsigé

„Gummi, Reiser, Harrisbazár“

Volt a híres három szó,
Mely ha rossz is értelemre,
Reklámuk még igen jó.
Más három szó járja mostan,
Más vág szívembe nekem,
Gyilkos szimpla három kis szó:
„Dobja össze gyermekem!“

Ez a három szó a rimem,
Ültözöm könyörtelen,
Ez kisér ha kávéházban
Játszom, vagy más közhelyen.
Vesztemet jelenti mindig,
Bárki játszik ellenem,
Mester, vagy paccer, ha így szól
„Dobja össze gyermekem!“

Tegnap is fogtam egy pancsert
— Memóriám rövid már —
A nevére nem emlékszem,
Lehet valami Vidmár
Sok jó közt egy gyengét húztam,
Hát nem így szól már nekem
„Tudtam, hogy majd elpancsolja,
Dobja össze gyermekem!“

Maróczyval játszott multkor,
Biztos állás, tiszt előny!
Tudom, majd ezt a lapokból
Lejátssza sok tisztelőm.
Ép egy finom csendes húzást
Húztam, mikor szól nekem:
„Ily egyszerű mialt sem lát?
Dobja össze gyermekem!“

Minap szídom kibicemet:
„Szörnyűség, hogy mit mivel,
Többé húzást ne ajánljon,
Tönkretesz eszméivel“
Szól ő gúnyos vigyorgással:
„Önt már meg nem menthetem,
Mig szídom, elnézte: tornyát,
Dobja össze gyermekem!“

„Kik feredés előtt fáradtak Venusban
Negyönyörködgyenek ezek érvágásban“
A novemberben való fürdésről általánosan azt hitték, hogy

„Az fürdés masth art“

*

„Az fürdés és hazaskodas ritka legyen“
(1582. Galgóczi Kalendárium)

*

„Fürdő és akarmely ervetel
Nem hasznal, attul örcizkedgyel.“

*

„Fürdőt hogy kesecen (készítsen)
Fürdöst ne szolliczad.“
(1621. Nagyszombati Kalendárium)

*

A fürdők popularitása a tűzifa drágulásával hanyatlásnak indul. Egy másik oka ennek az epidémiák, különösen a bujakór elterjedése, mely egyes fürdőkben indult ki. Legelőször a frankfurti Rotbadban tört ki a ragály, melyet ezért 1497-ben be is szüntettek:

„Viel lude darin befleckt sin worden.“
Erre sorra jöttek a tilalmak; nálunk Kollonits győri püspök csukatta be 1692-ben a fürdőket.

Ezen tilalmak azonban csupán a mesterséges fürdők (stuba) vonatkoztak; a természetes gyógyfürdők látogatottsága éppen a XV. és XVI. században, amikor különféle

járványok tizedelték meg az embereket, érték el virágzásuk tetőfokát és hogy ez időtájt mily hírnévek örvendtek a magyar fürdők, bizonyítják Georgicus Agricola és Georgius Wernherus művei. Itt csak bizonyos esetekben volt tilos a fürdés. Így Mátyus szerint: „Nem tanatos a minerás vizekben való feredés... hypochondracusoknak, akik fekélyesek, frantzokok, köszvényesek, fő-fájások, vagy aranyér folyásában vagynak és ezeket nagy mértékben szenvedik.“

A magyar fürdőirodalom igen gazdag, az ezen korból eredő feljegyzésekben s nagyon hálás munkát végezne a magyar balneologiai egyesület, ha ezeket az igen értékes adatokat összegyűjtené s kiadná a magyar fürdők történetét.

Ha végiglapozunk a régi feljegyzések közt, sajnálattal kell tapasztalnunk, mennyi fürdő ment tönkre, a pesti és budai lakosság indolenciája folytán. Wernher említi, hogy a pesti oldalon, a budai forrásokkal szemben is igen sok meleg fürdő állott. A Bombatér és a Lánchíd között is voltak hőforrások.

Csak kevesen fognak emlékezni arra a szigetre, mely a Margitsziget fölött az újpesti szigetig húzódott A szigeten a rómaiak idején igen sok fürdő állott s vagy 60 forrás buggyant fel talajából. A szigetet a forrásokkal együtt 1874-ben bagger-gépekkel eltüntették!

A budai forrásokról igen sokat tudunk meg Linzbauer munkáiból.

Bartraudon de la Broquiere, burgundi Fülöp istálló mestere Palesztinából való hazatérében 1433-ban Budán a királyi kastély alatt számos fényesen berendezett és a Duna mellett több szerényebb fürdőt látott. Oláh Miklós esztergomi primás 1536-ban írja, hogy a Gellérthegy tövében meleg fürdők állanak, melyek egyikét „Királyfürdő“-nek (a mai Ráczfürdő) hívták; itt uszni is lehetett.

Óbuda fölött volt a Szt. Spiritus-kórház meleg fürdőkkel. Budához közelebb, a Józsefhegy környékén állott a Császárfürdő, mely akkor „Felhéviz“ néven volt ismertes; fényes berendezéséről legendák keringtek. A szabad ég alatt is lehetett fürödni, ezeknek volt állítólag a legnagyobb gyógyhatásuk.

A mai Királyfürdő, mely elnevezését egyik tulajdonosától König Ferencztől (1796) nyerte, egykori iratokban „kórházforrások“ név alatt említetik. A Lukácsfürdőt Linzbauer idejében ruhák mosására használták.

A Gellérthegy környéke, az akkori Kispest (Ráczváros) és Szt. Erzsébetfalva 1459-ben az „Alhéviz“ nevet viseli. A mai Rudasfürdő, melynek medencéje már 1577-ben márvánnyal volt kirakva, szintén ide tartozott. Ide csak férfiak jártak: „darein kombt doch kein Weib, denn sie hieltens für eine öffentliche Schand.“ Viszont a

Uj asztalhoz iltem végre,
Melynél igen szük a tér,
Gondoltam, most nem zavarnak,
Hisz itt kibic el sem fér!
Hát egy ur künn az ablakhoz,
Nem oda áll s int nekem:
„Önnek is jobb künn maradni,
Dobja össze gyermekem!”

És így megy ez folytonosan,
Akármikor sukkozom,
E három szót balsósomért
Egész joggal okozom.
Geniális terveimet
Kipróbálni sem merem,
Félek, felhangzik a kórus:
„Dobja össze gyermekem!”

Mit tegyek hát, hogy e szótut
Ártalmamra ne legyen?
Hopp! megvan már! Remek ötlet
Segítettem mindenben:
Kuglizásra adom magam
Ott nem baj, sőt jó nekem,
Hogyha mondják: „A babákat
Dobja össze gyermekem!”

Közgazdaság.

A városok építési programja. A városok országos kongresszusa legutóbbi gyűlésén tárgyalta a városok hitelszükségletét s abban állapodott meg, hogy a hitel igény könnyebb kielégítése céljából együttesen vesznek fel megfelelő kölcsönt. Törrekvésük támogatását a kormány is megígérte. A városok a közös program alapján kidolgozzák az 1914. évre szóló munkatervet, amely érdekes képet nyújt felvidéki városaink fejlődéséről is s arról a céltudatos modern irányról, amely felé az okos vezetés viszi a városok életét. A városok munkaterve szerint 83 milliót meghaladó összeget akarnak befektetni. Nagyszombat város ezen összegnél 182 ezer koronával szerepel, még pedig: plebánia-lak építésére 22 ezer-, vízvezeték- és csatornázásra 160 ezer koronát kíván e közös program alapján kölcsön venni, — *Modor* a pozsonymodori villamos vasútra 150 ezer koronát jelentett be. *Nyitra* város óvoda építésére 25.000, utcakövezésre 50.000 és közbiztonsági hidra 250.000 koronát akar kölcsönvenni. *Szokolca* felső leányiskolára 90.000, gazdasági épületekre 60.000 és a *Morva* folyón

védművekre 100.000 koronát szükséges. *Trencsén* látszólag vezet az adósságcsinálásban. E városnak új honvédelaktanyára 1 millió nyolczszázezer, kövezésre és új járdákra nyolczszázezer és a városi vízvezetékre 120 ezer koronára van szüksége.

Gazdasági előadások. Az Országos Magyar Gazdasági Egyesület mint a Gazdasági Egyesületek Országos Szövetsége a Nyitrai Gazdasági Egyesülettel karöltve, a földmivelésügyi miniszter anyagi támogatásával és a magyaróvári gazd. akadémiái tanárainak közreműködésével Nyitran, a városháza dísztermében f. évi február hó 9-én, hétfőn rendkívüli közgyűlés keretében gazdasági előadásokat rendez. Az előadások programja: délelőtt 10—11 óráig Grabner Emil: A növényfajta termelési értékének fokozása nemesítés útján. Délelőtt 11—12¹/₂ óráig Banvárt Sándor: Tejelő tehenek okszerű takarmányozása. Délután 1¹/₂—4 óráig ifj. Sporzon Pál: Kézi erő pótlása gépekkel. Délután 4—5 óráig Sándorházi Lajos: Felolvasás az új Balkán közigazgatásáról. (A m. kir. kereskedelmi muzeum által rendelkezésre adott anyag felhasználásával). Déli fél 1 órakor társas ebéd lesz az „Arany Arvas” éttermében, melyre előjegyeztetni február 7-ig az Egyesület titkári hivatalánál lehet. Egy teríték ára ital nélkül 3 korona. Az előadások látogatása díjmentes.

Tagosítás. Skublics József kérelmére csütörtökön Vágborin kiszállt a nyitrai kir. törvényszék egy bizottsága, hogy az ottani határ tagosítása ügyében leszavastassa a feleket. A tagosítás mellett az érdekeltek közül Skublics József, a Springer uradalom és Stern Mór, ellene az összes kiscgazdák szavastak. A túlyomó többség Skublics kérelme mellett döntött s így a tagosítás el fog rendeltetni. A rákfalui eseten okulva, a bíróság ezuttal eleve gondoskodott karhatalom kirendeléséről s így a szavazás minden jelentősebb incidens nélkül folyt le, csupán az asszonyokon volt némi harcias hangulat észlelhető.

Szerkesztői üzenet.

báró B. M. Tessék beküldeni.

Sárosfürdőbe (Thermae Virginiae, szűzek fürdője) csak asszonyoknak volt szabad belépniök.

A régi budaiak tehát sokkal jobban használták ki a természet kincseit, mint a mai ügyetlen nemzedék!

Am voltak Budán egyéb fürdők is. Hammer szerint a harmadik buai pasa Mohammed Arslan a Császárfürdő felett egy nagy fényüzéssel berendezett fürdőt emelt, mely a törökök közt „Tachtalü” néven volt ismeretes; a magyarok „Pesti fürdő”-nek hívták. Ez vagy a mai Királyfürdővel azonos, vagy teljesen rombadólt, eltűnt. Keyszler a még ma is fennálló fürdőkön kívül még egy „Generalsbad”-ról, Krickel egy „Springbad” és „Steinbad”-ról tesz említést, melyek azóta eltűntek.

Más tönkrement fürdők: Agyagos, Ajnácskő, Alsó Sebes, Bodajk, Borkut, Borova Hóra, Sivabrada, Suliguli, Várgede, Boca, Banka, a Vág partján, 2 mértföldnyire Galgócztól. Ennek Brown szerint, aki itt 1668—73-ban megfordult, 15 meleg forrása volt.

* * *

Vajjon milyen anyagi viszonyok közt lehetek hajdanta a magyar fürdők? Valószínű, hogy helyzetük nem volt a legfényesebb, már azért is; mert igen nagy konkurenciával kellett megküzdeniök. Sajnos, a főváros irattárában csak az 1686-ig viszonyuló adatok állanak rendelkezésre.

A hatóság, hogy a megélhetést lehetővé

tegye, kötelezővé tette a *numerus certus*-t; ezzel először Győrött találkozzunk, később Pesten is. Egy 1772-ből való királyi rendelet szerint Pesten csak három „germanus chirurgus magister” praktizálhat. A magyar magiszterek száma eleinte nem volt limitálva. A fővárosi irattárban erre vonatkozólag több adatot találtam:

„Viertens und weilen vor die Stadt Pesth drey teutsche Bader genug zu sein befunden worden ist, und so mehrer eingenommen sein wollen, Einer den Anderen Ruiniren, und also auch dem Gemeinen Wesen anmit geschadet sein würde, also sollen nie mehr, den drey Baader, mit dem Anhang zu Verstehen, sowohl Wittfrauen, welche ihre Officin gesellen fürderung Versehen lassen, gestattet werden. Wollte sich aber einer mit Gewalt oder sonderlicher List eintringen, sollte selbiger auf begehren eines Pestherischen Mithers (?) nit an und aufgenommen oder protegirt werden. . .

Dreyzehntes: die ungarische Tonsores vndt Chirurges anbetreffend, sollen bey der Pestherischen laad bei zeigung ihrer lehr, undt Geburtsbrieff sich einkauffen, und zwar ohne Examen und Stuckmachen, doch dass ihre Lehrjungen, bey aufnehmung und Ledig-Sprechung bei dieser Pestherischen Laad Vorgemerckt und eingeschrieben werden; vor diese ledig-sprechung somit die Jungen drey Gulden in

A galgóczi hitbizományi uradalomhoz tartozó **BANKAI TÉGLAÉGETŐ-TELEP** több évre

BÉRBEADÓ

Részletes felvilágosítással szolgál az uradalom igazgatója :: GALGÓCZON.

AZ ELSŐ MAGYAR RESZVÉNY SERTŐZŐ

TAVASZI :: SÖRÉT

mely a külföldi Salvator sört van hivatva pótolni

1914. február hó 1-én hozza forgalomba.

Nimérés csak addig, míg a készlet tart.

Palackokban a palacsöröst szállítja a tavaszirészvénysört

TELEFONSZÁM: Budapest 56 58.

Vidéken kapható: sörrelátárosainknál minden nagyobb vidéki városban. :-:

die Laad zu bezahlen schuldig; die Prinzipalen aber sein schuldig zu aufnehmung in die laad ein Kaufgeld zwölf Gulden, zur jährlicher fortpflanzung unserer katholischen heiligen Gottesdiensten dem Jahrschilling mit einen Gulden; wie dan auch der königlichen freyem Statt Pesth der Zeit auss obangeregter Ursach.

In puncto quarto nicht mehrere als drey Meister gestattet werden sollen“.

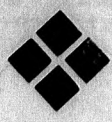
A XVIII. század vége felé igen különös helyzetbe jutottak a magyar fürdők. A bécsi udvar a fürdők érdekében pátenseket, rendeleteket adott ki, mindenbe beleavatkozott és mindennemű intézkedés jogát magának tartotta fenn. Mindez a központosító tervek érdekében történt, persze a fürdők nagy hátrányára.

1763-ban Mária Terézia elrendeli, hogy mindenféle kutatások eszközrendő gyógyforrások után, amelyeknek vize a *cassa domestica* terhére vegyelemzendő.

A rendeletnek nem volt valami nagy gyakorlati értéke, sem eredménye. Előbb Torkos pozsonyi *physicus* bizatott meg a vizsgálatokkal, később Kitaibl analizálta többek között a budai, bártfai, balatonfüredi és *pöstyéni* forrásokat; 1820-ban bekövetkezett halála után Schuster vette át a vegyelemzéseket, de a tervezett nagy *Hydrographia Hungariae*-ből nem lett semmi.

Az udvari kancellária 1812-ben kiadott egy ediktumot, mely elrendeli, hogy az or-

ELEGÁNS BÁLICIPŐK

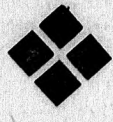

LAKKBÓL
FEHÉR BŐRBŐL
BÁRSONYBÓL
ATLASZBÓL

minden színben K 6-tól feljebb. Cipők
kosztüm-maradékokból. Kézrel hímzett házi
cipők s minden egyéb lábbeli mérték után.

:: MITOSINKA MIHÁLY ::
CIPÉSZMESTER :: PÖSTYÉN
:: Széchenyi-ut 24. sz.

ELEGANTE BALLSCHUHE

AUS LACK
WEISSLEDER
SAMMT
ATLAS

in allen Farben v. K 6.— aufwärts. Schuhe
aus Kostümresten. Selbstgestickte Haus-
schuhe, sowie Schuhe jeder Art nach Maas.

:: MITOSINKA MIHÁLY ::
SCHUHMACHERMEISTER :: PÖSTYÉN
:: Széchenyi-ut Nr. 24.

HIRLAPOK

Bel- és külföldi hírlapok és
folyóiratok előfizetése postai
szállítással közvetlenül a kiadó-
hivataloktól.

Földes :: hírlapirodája
Pöstyén, Erzsébet-ut 29. Tel. 43.

Milliók

használgák

Köhögés

rekedtség, katarus, el-
nyálkásodás, görcs- és
szamárköhögés ellen, a

KAISER-féle
mellkaramellákat
a három fenyővel

6100 elismervény, illetve
bizonyítvány orvo-
soktól és magánosok-
tól biztositják a biztos
sikert.

Külsőleg csinos dobozokban
igen izletes cukorka.

Egy csomag 20 és 40 fillér.
Egy doboz 60 fillér.

Kapható az összes gyógyszerárakban
és a legtöbb drogériában.

8 Tage zur Probe

sende ich an jedermann auf
8 Tage Umtausch oder Geld
retour, per Nachnahme:

Amerk. Nickeluhr . . .	K 2.80
Roskopf Patent-Uhr . . .	K 3.—
Amerik. Goldin-Uhr . . .	K 3.50
Eisenbahn-Roskopf . . .	K 4.—
Roskopf Doppelmantel . . .	K 4.50
Flache Stadtuhr . . .	K 5.—
Silber Imit. Doppelm. . .	K 6.—
14karat. Gold-Uhr . . .	K 18.—
Orig. Omega-Uhr . . .	K 20.—
Konkurrenz-Wecker, ver- nickelt, 20 Zim hoch . . .	K 2.—
Marke Junghaus . . .	K 3.—
Radium-Leuchtblatt . . .	K 4.—
Radium 2 Glocken . . .	K 5.—
Radium 4 Glocken . . .	K 6.—
Radium-Musik . . .	K 8.—
Pendeluhr, 75 Zim. . .	K 8.—
„ Turmschlag . . .	K 10.—
Pendeluhr mit Musik . . .	K 14.—
Wecker u. Schlagw. . .	K 14.—
Runduhr m. Wecker . . .	K 6.—

3 Jahre schriftliche Garantie
Versand per Nachnahme.

Max Böhnel,
Wien, IV. Margarethenstrasse 27.
Original Fabriks-Preisliste gratis.

Hölgy kerestetik

Egy pöstyéni himzötelep
vezetéséhez megfelelő

VEZETŐNŐ

kerestetik. Csakis olya-
nok ajánkozzanak, akik
a himzés összes techni-
kájában jár csak, a pös-
tyéni munkáviszonyokat
és munkásnőket ismerik
és semmiféle céggel nin-
csenek összeköttesben.
Ajánlatok :-: „Etelka”
jelige alatt a kiadóhiva-
talba kéretnek :-: :-:

Megvételre FONOGRÁF

kerestetik a Pöstyéni Ujság 1913. évfolya-
mának 1. száma. Bővebbet a kiadóhivatalban

aluminium és acélból feltűnő olcsó áron
eladó. Cim a kiadóhivatalban.

vosok hazai fürdőket ajánljának betegeknek.
Különös előszeretettel gondoskodott II.
József Balatonfüredről.

Igy pl. 1784. április 2-án elrendelte,
hogy a fürdő hygienikus viszonyai javítandók.

1785. szeptember 12-én: az üvegekre
rányomandó a vármegye pecsétje.

1786. március 6-án: a fürdőorvos kö-
teleztetik magyarul érteni (!);

március 10-én: a fürdőorvos köteles
rendszeres, hivatalos jelentéseket készíteni;
május 23-án: Az étrend helybenhagyat-
ik (!);

julius 25-én: C sterreicher József für-
dőorvos első (és utolsó) jelentese tudomásul
vétetik;

1787. január 2-án: Oesterreicher fel-
terjesztései elfogadtatnak s anket elé ter-
jesztetnek (Munkáskórház építése, a víz
használati jogának szabályozása, a forrás
vastartalmának mesterséges fokozása (!).

A rendeletek ezen tömkelegéből nyil-
vánvaló, hogy II. József a hivatalok formá-
jára akarta a fürdőket is megadminisztrálni.
Az eredmény persze előrelátható volt.

Jobb eredményekkel járt a forrásviz-
forgalom emelése, utak építése, kezelési el-
járások kiadása, prohibítív vámok felállításá,
egy-egy bécsi gyógyszerészek ásványviz egyed-
árusítási jogának bevonása, a magyar ásvány-
vizek vámmentesítése, sőt kiviteli prámiumok
létesítése (3 tallér 1000 palackra) által.

De a fejlődést csakhamar nyomon kö-
vette a visszaesés. Mig az egyik oldalon a
természetes ásványvizek támogatására min-

den lehetőet elkövettek, addig a másik ol-
dalon licenciákat osztogattak mesterséges
ásványvizek gyártására.

Igy fluktuált hosszú időn át a magyar
balneológia, mig Tognio budai professzor
ismét a forrásügy felé terelte a közfigyel-
met. Lassan új élet költözött a magyar
fürdőkhöz, s különösen a nyugati részeken
fekvő fürdők lettek rövid idő alatt igen
népszerűkké, így elsősorban Bártfa, mely a
lengyel nemesség találkozó helye volt. Kár-
tyajáték, roulett kapott lábra s rövid időn
belül pezsgő élet támadt a magyar fürdő-
helyeken, mely azonban, sajnos, néhány év
mulva a nagy politikai események folytán
ismét a fagypontra szállt alá.

A fürdőinkben azóta végbement renaiss-
sance ismeretes. A Császárfürdő híres po-
litikai báljai újra a fürdők felé terelték a
figyelmet. Lassan-lassan előbb az ariszto-
krácia, aztán az állam, végül magánosok
kezdtek új kolóniákat alapítani, régieket
restaurálni és ma már nem hiányzik egyéb,
mint vállalkozó szellem, tüke és gyakorlati
hozzaértés a tulajdonosok, a hazai fürdők
pártolása az orvosok, támogatás a legma-
gosabb körök és belátás a hatóságok ré-
széről — s ha mindez együtt lesz s mi
mindannyian át leszünk hatva attól, amit
Nékám Sándor már 1861-ben irt, hogy
„Magyarországnak sokkal nagyobb haszna
lehetne kitűnő forrásaiból, mint tüzes borá-
ból” — akkor, de csakis akkor fog a ma-
gyar fürdőügy hozzá méltó, modern nivóra
emelkedni.

Reásüt a hold a Vágra...

Reásüt a hold a Vágra,
Sugarat s. a habjára,
A habjára, vízére,
Föveny-isza fenekére.

Óreg fűzfá a mentébe'
Ráhajolnak a tükrére
S apró halak pikkelyére
Ezüst színt von a hold fénye.

Fenekéről a folyamnak
Zúgó habok gyöngyöt szórnak,
Gyöngyöt szórnak a színére,
Óreg fűzfák levelére.

Suhan a hab, csillan, villan,
A sodrába' annyi gyöngy van!
Annyi gyöngy van a sodrába',
Alig fér rá a fűzfákra!

Fü és virág sűg a fáknak,
Fűzfa lombja a nagy Vágnak
Szinére hajlik, kérve-kérdi:
Honnét van a gyöngye néki?

Elsűsogja zördülése,
Hogy az a nép könnyezése,
Könnyhullatás a medrébe
Régtől fogva — ezer éve.

PÖSTYÉNER ZEITUNG

NACHRICHTEN

Die Geburtstagsfeier des deutschen Kaisers wurde auch in unserem Badeorte in solenner Weise begangen. Im Themia Palace fand aus diesem Anlasse eine Galafest statt, der zahlreiche in- und ausländische Kurgäste, namentlich aber solche aus dem Deutschen Reiche anwohnten. Den Kaisertoast brachte Kommerzialrat Kunz aus Budapest aus.

In der Angelegenheit des Bezirksgerichtes veröffentlichen wir im ungarischen Teile des Blattes eine Eingabe, die wir auf wiederholtes Drängen der Bürgerschaft an den Gemeindevorstand richten. In derselben wird die dringende Einberufung der Repräsentanz verlangt um derselben folgenden Antrag vorzulegen: die Repräsentanz erklärt sich bereit dem Staate zu Zwecken eines Bezirksgerichtes ein entsprechendes Gebäude kostenlos beizustellen. — Auf Erfolg ist nur in dem Falle zu denken, wenn dieser Antrag durchdringt, was sicher anzunehmen ist, da es doch wohl ausser Zweifel steht, dass wir für die Kosten die mit der Beistellung des Gebäudes verbunden sind, durch die zu gewärtigende wirtschaftliche Renaissance die uns das Bezirksgericht verbürgt, reichlich Entschädigung finden werden. — Die Eingabe lassen wir zwecks Sammlung von Unterschriften unter den Mitgliedern der Repräsentanz circulieren.

Avancement. Der kön. ung. Postinspektor und Leiter des Post- und Telegrafenamtes in Pöstyén Gustav Hirschler wurde in die II. Stufe der VIII. Rangklasse befördert.

Mit dem Bau des neuen Postpalais sind die zuständigen Faktoren bereits stark beschäftigt. So wollte auch jüngst eine Commission hier um die zum Umbau der Telegraf- und Telefonleitung notwendigen Aufnahmen zu bewerkstelligen.

In dem Pressprozesse Antal-Schulz, von dem wir jüngst berichteten, fand am 28. vergangenen Monates die Aufnahme des Beweisverfahrens statt. Der Beklagte überreichte ein umfassendes Beweismaterial, welches — wie wir erfahren — gegen eine dritte Person äusserst compromittierende Daten enthalten soll.

Ein nachahmenswertes Beispiel stiftete die Badedirektion. In Anbetracht der allgemeinen Teuerung und der misslichen wirtschaftlichen Verhältnisse sah sie sich bewogen den Gehalt ihrer Angestellten auf der ganzen Linie um ein Bedeutendes zu erhöhen. Dieser Entschluss der Herren von der Badedirektion ist umso lobenswerter, als er nach einem krisenhaften Geschäftsjahr, ganz spontan, ohne hierüber angegangen worden zu sein, erfolgte.

Kurfrequenz. In der vergangenen Woche wurden insgesamt 33 Personen kuramtlich gemeldet, darunter 29 Badegäste (Pensionat 13) und 4 Passanten. Die Gesamtfrequenz sei: 1. Oktober beträgt 841 Personen.

Mit vergiftetem Schnaps wollte ein Vignärer Landwirt seinen Freund den Wächter des Blockhauses Nr. 37. aus dem

Wege schaffen, angeblich aus dem Grunde, um solcherart in den ungestörten Besitz der hübschen Gattin des Freundes zu gelangen. Der Wächter der von dem Branntwein kaum einige Tropfen trank, erlitt so schwere innere Verletzungen, dass man ihn in das Nagyszombater Krankenhaus überführen musste.

Tötlich verunglückt ist in Moraván der bei der gräflich Zedtwitz'schen Herrschaft in Dienst gestandene 17 jährige Knecht Franz Hulmann. Auf einem Ritt strachelte er vom Pferde, blieb mit einem Fusse in einer als Bügel benützten Kette hängen und wurde von dem mittlerweile scheugewordenem Tiere kopfabwärts mehrere Kilometer weit fortgeschleppt. Als es Passanten gelang das Pferd aufzuhalten, war Hulmann bereits eine Leiche.

Eine zweite Telefonlinie wird demnächst zwischen Pöstyén und Nyitra errichtet werden, eie auch zu Gesprächen mit Budapest — welche jetzt nur über Nagyszombat zulässig sind — herangezogen werden wird.

Zwecks Commassation des Vágborier Hotters fand auf Verlangen des Grundbesitzers Josef v. Skublics Donnerstag die hiezu nötige Abstimmung vor einer zu diesem Behufe delegierten Commission des Nyitraer kön. Gerichtshofes an Ort und Stelle statt. Die Majorität der Interessenten nahm neben dem Antrag Skublics Stellung und so wird denn die Commassation demnächst angeordnet werden.

Einen Maskenball veranstaltet am 7. d. der Pöstyéner Schach- und Karambolklub. Entree pro Person 1 Krone.

— **Das vornehmste Familien-Etablissement Pöstyéns** ist zweifellos das Park-Kino. Wöchentlich drei Vorstellungen, mit erstklassigem, stets abwechselndem Programm. Jeden Freitag High-Life Abende mit Nordisk-Films. Angenehm temperiertes Lokal.

Für Pöstyén.

Die zweite Generalversammlung des Pöstyéner Verschönerungsvereines fand Sonntag im Hotel Linde, unter ziemlich starker Beteiligung statt. Die geänderten Statuten wurden ohne Debatte angenommen und bereits beim Ministerium eingereicht.

Herr Präsident v. Frideczky bemühte sich nebst der ungarischen Sprache, den Herren auch in deutscher und slovakischer Sprache nach Möglichkeit zu antworten.

Einige komische Szenen ergaben sich bei der Debatte über den Zweck des Vereines. Es gibt merkwürdigerweise Herren, die noch immer nicht begreifen, welchen Zweck ein solcher Verein hat und verwechseln ihn mit einer Gesellschaft für Strassenreinigung.

Mein Gott! Pöstyén liegt doch nicht in Asien, wo — vielleicht, aber für bestimmt darf es nicht angenommen werden — Verschönerungsvereine noch unbekannt sind.

Man hat ja gar nicht notwendig, so weit zu gehen, findet man selbst in den kleinsten Dörfern die keine Weltkurorte

sind, derartige Vereine, ja merkwürdigerweise in kleinen Bauerngemeinden trifft man solche Vereine, wo die Bauern die rührigsten Mitglieder sind, weil sie mit ihrer angeborenen Schlaueit, sofort herausbekommen haben, dass man den Fremden etwas bieten muss, und wenn es noch so wenig ist, um ihn anzulocken, und ihm mit „Schönheit“ rupfen zu können.

Und da finden sich Leute die sagen, man will den Pöstyénern eine neue Steuer auferlegen, den Kurgästen alles bequem machen, während wir selbst im Schmutz sitzen und wühlen, was nebenbei bemerkt individuell sein mag.

Viele Herren haben leider nur durch ihre Abwesenheit gegläntzt, was missliebig bemerkt wurde. Es scheint, dass man sich nicht gerne unter das Volk mengt, selbst wenn es eine grosse, gemeinsame, das allgemeine Interesse berührende Sache betrifft, wo ein Arbeiten Hand in Hand am geedlichsten wäre. Auch der Ausschuss war nicht vollzählig. Jedenfalls haben sich am Weg kleine Steinchen gefunden, deren Beseitigung dringender war.

Die Pöstyéner Einwohner werden demnächst eingeladen dem Vereine als unterstützendes Mitglied — Mitgliedsbeitrag K 5. — pro Jahr — beizutreten, worüber eine Mitgliedskarte ausgefolgt wird, durch die man bei später zu veranstaltenden Festlichkeiten verschiedene Begünstigungen hat.

Nach der Generalversammlung hielt noch der Ausschuss eine Sitzung wegen Abhaltung eines Tanzkränzchens, welches in der zweiten Hälfte des Monats Februar stattfinden wird.

(-r)

Millionen
gebrauchen gegen
Husten
Heiserkeit, Katarrh, Verschleimung, Krampf- u. Keuchhusten

Kaiser's Brust-Caramellen
mit den 3 Tannen

6100 not. begl. Zeugnisse von Aerzten und Privat-verbürgen den sicheren Erfolg.

Äusserst bekömmliche und wohlschmeckende Bonbons.

Packet 20 und 40 Heller. Dose, 60 Heller. Zu haben bei: Josef Meth, Apoth. v. h. Josef Pöstyén G. Emanuel, S. Ivator Apotheke Pöstyén.

Dr. PAJOR SZANATORIUM ÉS VIZGYÓGYINTÉZET

BUDAPEST, VIII. KER., VAS-UTCA 17. SZ. TELEFON: JOZSEF 129, 130, 131.
belgyógyászati, sebészi, orthopediai osztályokkal — Röntgen-laboratorium. — Pöstyéni iszapkúra.
A pöstyéni iszap budapesti fölerakata. — Radiumszanatorium.

Valódi

borovicskát és szilvóriumot

ajánl nagyban és kicsinyben

I. Pöstyéni Boróka- és Szilvóriumfőzde
Holzer Károly, Pöstyén.

Echten

Borovicska und Sliwowitz

offeriert en gros und en detail die

I. Pöstyéner Borovicska und Sliwowitz-
brennerei .: Holzer Károly, Pöstyén.

Moderne Möbel

in einfacher sowie in feinsten Aus-
führung, in allen Holzarten, gewissen-
haft gearbeitet, werden zu billigen
Preisen angefertigt.

Josef Antal
Tischlermeister
Pöstyén, Erzsébet-ut 77.

MAGALSEIFE

bestes Mittel gegen Unreinlichkeiten des
Teints, sowie zur Verfeinerung desselben
bestes Haarbrillantín. ::
MOILIL Diese, sowie alle übrigen
Mittel nach Prof. Dr.
Jutassy sind stets lagernd bei ::

Frau Dr. Alois Schwarz
Institut de Beauté

Pöstyéni Takarékpénztár R. T.

A Földszállal szemben.

Tőzsdei megbízások. Érték-
papírok, devisek és valuták
eladása. Szelvények bevál-
tása. .: Értékek megőrzése.
Betétek jutányos feltételek
 mellett.

Pöstyéner Sparkassen A.-G.

Vis - á - vis dem Kurhotel.

Abwicklung von Börsen-
ordres, Verkauf von Wert-
papieren, Devisen, Valuten.
Einlösung v. Coupons, Aufbe-
wahrung v. Effekten, Depots
Einlagen zu den günstigsten
 Bedingungen.

Ne fogadjon el más lámpát, mint

„TUNGSRAM“

felirásu valódi drót lámpát

Hazai gyártmány!

Óvakodjunk utánzatoktól!

Gyártja: az Egyesült Izzólámpa és Villamossági R.-T., Ujpest 4.

FA- ÉS SZÉNNAGYRAKTÁRA ANTAL ISTVÁN, PÖSTYÉN

Villamos erővel hajtott fűrész- és faaprító üzem
Megrendelések: Erzsébet-ut 42. Telefon sz.: 42.

I. II. és III. oszt. szárazon tartott bükk-, kőris- és gyertyán tüzelőfa. Legjobb minőségű
Wildenstein kockaszén házi tüzelésre. Különböző minőségű szén ipari célokra. Légszesz-
koks. I. r. angol antracit. Bármily mennyiség azonnal házhoz szállítva.

I. oszt. 2 m. bükkhasábfá vágott áll. házhoz szállítással együtt	K 24.20
II. „ 2 m. kevert jo min. „ „ „ „ „	K 22.40
III. „ 2 m. dörongfa „ „ „ „ „	K 20.80
1 métermázsa I. oszt. vágott fa	K 3.20
Garantált I. min. porosz (Wildenstein) kockaszén mm.-ként házhoz szállítva	K 3.40
„ „ I. „ „ diószén „ „ „ „ „	K 3.50
I. minőségű szaloi koks „ „ „ „ „	K 4.30
A szén és koks plombált zsákokban szállítatik, tehát súlyért garanciát vállalok.	
Fa fűrészselése és felaprítása házhoz szállítással 2 m-kint	K 3.50

HOLZ- UND KOHLENLAGER ANTAL ISTVÁN, PÖSTYÉN

En gross & en detail,

Bestellungen: Elisabethstrasse 42. Telefon: 42.

Brennholz I., II. und III. Klasse in gut trockenem Zustande. I. Wildensteiner Würfelkohle
für den Hausbedarf. Verschiedene Kohlsorten für industrielle Zwecke. Gas- Koks. I.
engl. Anthracit. Stets grosse Quantitäten lagernd. Zustellung ins Haus.

I-a Brennholz, 2 m., geschnitten, ins Haus gestellt	K 24.20
II. Cl. gemischt, 2 m., gute Qualit. „ „ „ „ „	K 22.40
III. „ Prügel 2 m., „ „ „ „ „	K 20.80
1 Meterzentner I-a geschnitt. Holz „ „ „ „ „	K 3.20
Garantiert I-a Wildenstein Würfelkohle ins Haus gestellt pro Meterzentner	K 3.40
„ „ I-a „ „ Nusskohle „ „ „ „ „	K 3.50
I-a Salon-Koks „ „ „ „ „	K 4.30
Kohle u. Koks werden nur in plombierten Säcken geliefert, daher für Gewicht Garantie.	
Für das Sägen und Zerstückeln von Holz berechne ins Haus gestellt pro 2 m. K	3.50

FELVIDÉKI PARCELLÁZÓ ÉS GAZDASÁGI BANK RÉSZVÉNYTÁRSASÁG :: NYITRA.

Vásárol saját számlájára ingatlanokat parcellázás és egészbeni továbbadás
céljából. Elfogad megbízásokat parcellázások keresztülvitelére haszonrészesedés
vagy meghatározott összeg fejében, birtokeladásokat és vételeket. Vásárol erdő-
területeket kihasználásra vagy bármilyen épület-, mű- és tüzfát. Elvállal haszon-
bérleteket albérleti joggal. Felvállal gőzekecszántásokat. Saját és bérelt bányái-
ból szállít meder és zúzott kavicsot, építő homokot, coulé, terméskövet,
aszfalt- és betonanyagot. Ügynöki közbenjárás megállapodás szerint díjazva.

Részletes felvilágosításokkal készségesen
szolgál a bank igazgatósága Nyitrán.